

Posudek na diplomovou práci A. Mezuliáníkové:

Hřebený ve středověku: archeologicko-kulturně-historická studie (80 stran a přílohy).

Práce se zabývá hřebený, analyzuje je z hlediska výroby, výzdoby, typů, chronologie, sociálně reprezentačních funkcí a dalších vlastností a také účesu ve středověku. Věnuje se i symbolickému a magickému významu hřebenů. Je rozdělena do 10 základních kapitol, které pokrývají toto spektrum poměrně rovnoměrně.

Na s. 18 klade koptské období do 7-3. stol. před Kristem!, což je chybně. Důležitá je kapitola o dílnách (4.5), ta shrnuje (nepříliš podrobně) existenci 3-4 dílen v 6/7. -13. století, většinou na Moravě, jen nejmladší pochází ze Sekanky u Davle v Čechách. Dílnu však podrobně nepopisuje, ani ji nevyobrazuje. Dokonce ani dostupné polotovary z našeho území tam nejsou popsány. Zato shrnuje některé výsledky bádání z Polska a Skandinávie, kde byly dílny podrobně publikovány (Åhus ve Švédsku).

Věnuje se též míře specializace kostařství (kap. 4.4), kde opakuje názory J. Kavána o specializaci výroby hřebenů a existenci hřebenářů. Jeho závěr relativizuje pro 14. století, kdy tito jsou doloženi jen v Praze.

Cca 3 stránky věnuje všeobecnému vývoji účesů ve středověku (25-28), opírá se však jen dva zdroje, v účesech se však hřeben jako dekorace nevyskytuje.

V části o chronologii a typologii hřebenů se autorka vyjadřuje k důležitému problému chronologie jednostranných hřebenů v rámci kultury s keramikou pražského typu, reprodukuje diskusi, aniž by se přikláběla k nějakému stanovisku. O návaznosti hřebenů na dobu stěhování národů (s. 54) nikdo nepochyboval. Nešlo o datování pohřebiště v Přítlukách do 6. století, ale o datování jeho počátků do konce 6. století. Vůbec v reprodukci diskuse nezazněl argument kontextu nálezů těchto hřebenů, který je pro chronologické úvahy rozhodující.

Píše o typologii hřebenů, aniž by předvedla jednu typologickou řadu hřebenů- to považuji za velkou chybu (vždyť ji mohla převzít). V části popisující konkrétní typy hřebenů chybějí odkazy na obrázky hřebenů, které patří tomu- kterému typu. V tabulce 2 určuje počty základních typů hřebenů, ale chybí typář výzdoby hřebenů apod.

Větší pozornost je věnována početnějším hřebenům středověkým (kap. 8. 3, 57-60). V žádné části neodkazuje ani na vlastní obrázky, tato nepropojenost textové a obrazové části patří k jejím nedostatkům.

Opakovaně čtu v poznámkách o zpřístupnění hřebenů např. z Prahy, aniž by bylo tedy odkázáno na kresbu či fotku. Napsat diplomovou práci o hřebenech, v níž by ani jeden sama nenakreslila, je zvláštní.

U dlouhých hřebenů (kap. 8.5.) se objevuje mnoho tvrzení bez odkazů, např. že nejstarší exempláře pocházejí z kontextů 11. století (bez uvedení regionu) a ve střední Evropě od 2. pol. 12. století. Zřejmě vše přebírá z práce J. Klápště, ovšem jasné to není.

Autorka nevyhodnocovala detailněji nálezový kontext hřebenů. Vlastní analýza spočívala ve shrnutí, kolik je jich řazeno do toho kterého z jejích chronologických stupňů a kolik jich je oboustranných a jednostranných. Samostatná úvaha je pouze u hledání významu tzv. dlouhého hřebene (s. 63-4).

Základní přílohou je soupis hřebenů z České republiky. Má 134 položek.

Vychází z databáze v programu Microsoft Access. Podrobně popisuje deskriptory.

Ke katalogu mám dost podstatné výhrady.

Mimo jiné rozlišuje hřeben z kosti a parohu. Na základě čeho? Údaje přebírá z literatury, ale nikde není uvedeno, zda bylo rozlišení provedeno odborně (pod mikroskopem paleozoologem). Nelze tedy poměry obou materiálů brát příliš vážně, převládajícím materiálem je v raném středověku podle autorky kost. Jaké jsou případné rozdíly obou surovin?

Katalog je i nepřehledně uspořádán, lokality nejdou po sobě abecedně, Pražský hrad se vyskytuje na 2/třech místech!! Mnohde autorka nezpřesňuje lokalizaci (např. Děčín- to je velmi široký pojem), není jasné, jestli to není možné, či to jen neuvádí. Navíc nemá jednotný přístup k tomu, zda uvádí katastr- což by měla, či označení polohy- např. Budeč je třeba uvádět jako Kováry, hradiště Budeč. Chybně má i okresy, Stará Boleslav leží v okrese Praha-východ, ne v okr. Mladá Boleslav.

Autorka nepokládá za nutné uvádět č. objektu !, což je naprosto nevyhovující- jak rozliší stovky polozemnic z Roztok/ hřebeny minimálně z 10-12 z nich). Doprovodné nálezy obvykle popíše jen jako keramiku, nezatažuje se ani kulturním zařazením typu „kultura s keramikou pražského typu, doba starohradištní, středohradištní „ V některých případech uvádí absolutní datování, to je pak v mnohých případech nesouměřitelné, např. starší fáze KKPT na Moravě u Z. Klanici a u B. Dostála!!

Zároveň jsou v katalogu fotky a kresby bez měřítka (obr. 21,-23, 26, 28- 30, 31, 37) apod., a to i tam, kde mohla převzít kresbu s měřítkem (Roztoky u Prahy, obr. 26, Budeč). Pokud jsou někde zobrazeny v měřítku 1:1, není to uvedeno. To není v pořádku.

Katalog je také značně neúplný. Chybí tam hlavně pro starší období středověku významné publikované položky (Roztoky obj. 1113/1117, Stehelčevy 2 kusy z 1 kontextu), Statenice, Březno u Loun, důležitý hrobový celek z Příkladu! zmiňovaný navíc v textu), Zaječí (Morava), Hořany, žár. hrob 2 , z mladohradištních - např. Čáslav-Hrádek- Píč 1909 - minimálně 6 ks!, Levý Hradec. 2 kusy- Píč 1909), Svojsice (Píč 1909), Čáslav Hrádek- v textu je (s. 22), proč není v soupisu?. Chybí minimálně 17 kusů, nejspíše více. Do soupisu se uvádějí i dnes ztracené kusy, pokud lze jejich existenci doložit!). Samozřejmě, že takováto neúplnost má další konsekvence.

Příkladem je kapitola o ukládání hřebenů do hrobu. Nejen, že minimálně 2 podstatné hroby s hřebeny chybí (pracuje s 5 lokalitami !), ale o jednom z těchto celků – z Příkladu - jinde (u diskuse o chronologii) mluví, aniž by byl v soupise či v této pasáži využit. Hrob s hřebenem z Kouřimi nepředstavuje běžný typ žárového hrobu, je výjimkou, měl patřit mezi první hroby na pohřebišti. (Uvažuje se o něm i jako o dodatečném spálení/protivampyrickém zásahu- např. M. Lutovský, Hroby knížat). To v případě, kdy se hodnotí i sociální aspekty užívání hřebenů, je velmi zarážející!

Spoluvýskyt keramiky jen konstatuje, neuvádí o jaký typ keramiky se jedná. V literatuře u soupisu neuvádí stránku ani obrázek a to i v případě monografií. S takovým katalogem se pracovat prakticky nedá. Zároveň hřebeny nepřisazuje k žádnému jednotnému typáři.

U nálezově bohatého celku z Budče se nedovíme, jaká keramika tam byla, jaký skleněný korálek nález provázel, na základě čeho byl hřeben datován atd.(s. 68).

Srovnávat množství nálezů z domu s keramikou pražského typu (s. 68) a mladších období není vhodné, neboť kultura s keramikou pražského typu je obecně nálezově chudší, takže autorka nemůže dojít k relevantním závěrům.

Přílohy budí dojem náhodného výběru s upřednostněním spektakulárních tvarů ze vzdálených oblastí (Sens, Hřeben sv. Herberta) a s absencí základních technologických schemat.

Je až zarážející, že nemá v celé diplomové práci jediný hřeben zasazený do nálezového celku i vizuálně, hřeben nikde nevystupuje s ostatními nálezy. Obrat charakterizující kontext

„ v menší míře kovové, kostěné a skleněné předměty“ má na 2 stránkách 2x za sebou - a je dost nic neříkající.

K práci měla být přiložena mapa či mapy (pro raný a vrcholný středověk zvlášť).

Práce je lepší v pasážích opírajících se o authority (J. Kaván, J. Klápště), ale hodně slabá v tom, kde měla samostatně pracovat s archeologickým materiálem. To zjevně nezvládla.

Posudek je třeba uzavřít, že práce nesplnila všechna očekávání, ukázala jen, že autorka umí zacházet s databází a vyrobit jednoduché grafy. Navrhuji dobře.

V Praze 18. 8. 2015

N. Profantová